

Voorwoord

Beleidsevaluëren is het op systematische wijze beoordelen van het ontwerp, de uitvoering, de resultaten en de doorwerking van beleid. De Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) verricht systematisch onafhankelijk evaluatieonderzoek naar de resultaten van het Nederlandse buitenlandbeleid. IOB beoordeelt het beleid aan de hand van criteria van relevantie, doeltreffendheid (effectiviteit) en doelmatigheid (efficiëntie) en – indien mogelijk – ook de coherentie en duurzaamheid van de bereikte resultaten.

Dit Jaarbericht geeft een beknopt beeld van de resultaten van door IOB in 2018 afgeronde beleidsdoorlichtingen, evaluaties en overige studies. De meeste betreffen onderdelen van het Nederlandse bilaterale beleid op het gebied van buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking (BHOS), en het overige buitenlandbeleid, waaronder ook de diplomatieke relaties. Het Jaarbericht biedt tevens een overzicht van het nog lopende onderzoek en van de bijdragen van IOB ter ondersteuning van de kwaliteit van het overige evaluatiewerk van directies en posten.

In 2018 heeft IOB één beleidsdoorlichting, één effectevaluatie en vijf overige onderzoeken afgerond. De beleidsdoorlichting betreft het thema non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische wapens. De effectevaluatie betreft onderzoek naar het Nederlandse Gastlandbeleid voor internationale organisaties. De overige afgeronde onderzoeken gaan over monitoringssystemen voor de hulp aan Syrië, de evalueerbaarheid van interventies voor klimaatadaptatie, onderwijs aan vluchtelingenkinderen en werkgelegenheid voor vluchtelingen-jongeren, armoede en ongelijkheid in Sub-Sahara Afrika en het verband tussen migratie en ontwikkeling. Alle afgeronde onderzoeken zijn terug te vinden op de website van IOB: www.iob-evaluatie.nl.

Dit Jaarbericht biedt eerst een beschrijving van de afgeronde onderzoeken die vallen onder de BZ-begroting (hoofdstuk V) en de BHOS-begroting (hoofdstuk XVII). Hierna volgt een opsomming van alle lopende onderzoeken voor de beide begrotingshoofdstukken. Ten slotte geeft dit Jaarbericht beknopte informatie over het beheer en de overige activiteiten van IOB.

Wendy Asbeek Brusse
Directeur

Directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB)
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Afgerond onderzoek - Buitenlandse Zaken	4
Beleidsdoorlichting non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische goederen (2009-2016)	4
Evaluatie Nederland als gastland voor internationale organisaties	6
Review of the monitoring systems of three projects in Syria	7
Afgerond onderzoek - Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking	8
Transitie en inclusieve ontwikkeling in Sub-Sahara Afrika	8
Ontwikkeling en migratie	9
Literatuurstudie onderwijs voor vluchtelingenkinderen en werkgelegenheid voor vluchtelingen-jongeren	10
Monitoring and evaluating mainstreamed adaptation to climate change	11
Lopend onderzoek - Buitenlandse Zaken	12
Beleidsdoorlichting Nederland en het Europees Nabuurschapsbeleid	12
Beleidsdoorlichting Consulaire dienstverlening en het uitdragen van Nederlandse waarden	13
Evaluatie consulaire dienstverlening en regulering personenverkeer	13
Lopend onderzoek - Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking	14
Casestudies hulp, handel en investeringen	14
Effectevaluatie Economische diplomatie	15
Evaluatie van het Nederlandse IMVO-beleid	15
Evaluatie van het Nederlandse Nationaal Contactpunt (NCP) OESO-richtlijnen	16
Evaluatie van het Wederopbouwfonds 2012-2015 en het Strategische Partnerschap Chronische Crises 2014-2016	16
Lopend onderzoek - Overig	18
Studie naar het functioneren van strategische partnerschappen	18
Communicatie en samenwerking	19
Communicatie	19
Academic Practioner Meeting IOB en EGAP	19
Lezingen, presentaties en conferenties	20
Internationaal overleg	21
De helpdesk van IOB	23
Definities	25

Afgerond onderzoek

Buitenlandse Zaken

Beleidsdoorlichting non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische goederen (2009-2016) | Laveren met een vaste koers

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 2 van de BZ-begroting – Veiligheid en stabiliteit

Nucleaire ontwapening, non-proliferatie van massavernietigingswapens en wapenbeheersing staan in toenemende mate onder druk van oplopende regionale en mondiale spanningen en afnemende steun voor multilaterale instellingen en verdragen. Dit heeft directe en indirect gevolgen voor de internationale veiligheid en stabiliteit. Het zijn daarmee onderwerpen die voor Nederland van groot belang zijn.

De beleidsdoorlichting focust op het Nederlandse beleid en de Nederlandse internationale inzet met betrekking tot kernwapens, chemische wapens en de exportcontrole van strategische goederen (militaire goederen en zogenoemde *dual-use* goederen die zowel een civiel als een potentieel militair gebruik kennen). Ook geeft de doorlichting een beeld van de Nederlandse rol bij de totstandkoming van het Wapenhandelsverdrag in 2013.

Tezamen met de *beleidsreactie* van de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is het *rapport* op 22 januari aan de Tweede Kamer aangeboden. In opdracht van IOB heeft SIPRI een uitgebreide *literatuurstudie* naar actuele internationale ontwikkelingen op deze terreinen verricht.

Hoofdbevindingen

- Het ministerie van BZ is een kundige en internationaal erkende speler op het speelveld van non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische goederen.
- Het heeft het Nederlandse beleid op deze terreinen consequent uitgedragen, al dan niet in samenwerking met gelijkgezinde landen. Het heeft ook gepoogd de internationale dialoog gaande te houden en om stappen te zetten op deze terreinen en concrete voorstellen gedaan om internationale overeenkomsten te versterken en in praktijk te brengen.
- De uitkomsten van de Nederlandse inzet zijn echter wisselend en worden soms pas na jaren zichtbaar. De mate van doelbereik wordt immers sterk beïnvloed door internationale machtsverhoudingen waarbinnen Nederland een bescheiden positie inneemt. Dat die verhoudingen er de laatste jaren niet op vooruit zijn gegaan, mede door de toenemende internationale spanningen, heeft duidelijk zijn sporen achtergelaten.
- Op het terrein van de exportcontrole van strategische goederen was Nederland duidelijk strikter dan veel andere Europese landen, zeker als deze goederen voor landen in het Midden-Oosten waren bestemd. Het voldoen aan internationale afspraken stond voorop, zelfs als dit betekende dat het bedrijfsleven werd beperkt in zijn mogelijkheden. Op het terrein van de exportcontrole van militair materieel heeft Nederland een positieve rol gespeeld bij de totstandkoming van het Wapenhandelsverdrag dat bijdraagt aan de regulering van de internationale handel in militair materieel.

Lessen

Nederland heeft groot belang bij internationale veiligheid, stabiliteit en naleving van de relevante internationale verdragen. Blijvende Nederlandse betrokkenheid op de verschillende dossiers, hoe weerbarstig ook, blijft daarom essentieel. Internationaal wordt het belang van die betrokkenheid onderschreven. De thema's die het Nederlandse beleid karakteriseren blijven ook in de huidige internationale context relevant.

Het blijft van belang dat Nederland internationaal aandringt op:

- Universalisering, naleving en verdere versterking van de bestaande verdragen en internationale overeenkomsten op het gebied van ontwapening, non-proliferatie en exportcontrole. Daarbij wordt specifiek gewezen op het belang van het Non-Proliferatieverdrag, de totstandkoming van een verdrag dat de productie van splijtstofmateriaal voor kernwapens moet verbieden en de inwerkingtreding van het verdrag dat het doen van kernproeven verbiedt.
- Het tegengaan van de politisering van het debat over het Chemische Wapenverdrag. Terugtrekking uit de internationale organisaties die een cruciale rol spelen bij de uitvoering van deze verdragen is een heilloze weg.
- Een meer geharmoniseerd Europees exportcontrolebeleid voor strategische goederen. Het gaat daarbij om zowel een meer eenduidige toepassing van de Europese criteria voor de beoordeling van exportvergunningaanvragen voor strategische goederen als om betere informatie-uitwisseling tussen EU-lidstaten over hun exportcontrolebeleid en betere rapportage over de beleidsuitkomsten. Het gaat ook om een EU-brede en striktere naleving van de afspraken over wapenexport naar het Midden-Oosten. Er zijn geen redenen het Nederlandse beleid tegenover de landen die betrokken zijn bij de oorlog in Jemen te versoepelen.
- Meer transparantie en verificatie als belangrijke vertrouwenwekkende middelen om er zeker van te zijn dat kernwapenstaten hun kernwapens uiteindelijk inderdaad vernietigen, staten geen nieuwe massavernietigingswapens produceren en strategische goederen alleen leveren als dat in lijn is met wat internationaal is afgesproken.

Evaluatie Nederland als gastland voor internationale organisaties

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 4 van de BZ-begroting – Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen.

Bij de uitvoering van het gastlandbeleid is een groot aantal partijen betrokken. De evaluatie beperkte zich tot die maatregelen en aspecten van het vestigingsklimaat die het ministerie van BZ direct of indirect – bijvoorbeeld via overleg en coördinatie met de andere relevante Rijksoverheids-spelers en met de Gemeente Den Haag – kan beïnvloeden. De focus ligt op (1) ontwikkelingen in het gastlandbeleid (2) het vestigingsklimaat en gastheerschap voor internationale organisaties (IO's), en (3) het wervingsbeleid en de ervaringen met het aantrekken van nieuwe IO's. Het primaire doel was het ministerie van BZ en het overleg van Secretarissen-Generaal (SGO) tijdig van input te voorzien voor het nieuwe gastlandbeleid.

In januari 2018 werd de evaluatie door IOB opgeleverd, ruim op tijd om als bouwsteen te fungeren voor een nieuwe opzet van het beleid gericht op het behouden en werven van internationale organisaties. De belangrijkste aanbevelingen van de studie werden in de *beleidsreactie* (juli 2018) door BZ en het kabinet omarmd.

Hoofdbevindingen

- De voorgenomen verbetering van het gastlandbeleid sinds de vorige IOB-evaluatie in 2008 is mager geweest. Er was voortdurend onduidelijkheid over, en gebrek aan visie op de taakverdeling, de interdepartementale coördinatie en de kostenverdeling. Ook was er geen breed gedragen afwegingskader voor het bepalen van de hoogte van de investeringen die de Nederlandse staat bereid is te doen voor het werven en behouden van internationale organisaties. Er lijkt geen gevoel van urgentie te zijn geweest.
- Net als in 2008 leidden uiteenlopende opvattingen tussen ministeries over het gastlandbeleid tot patstellingen. Dit manifesteerde zich vooral op het vlak van de fiscale privileges.
- De oprichting van de Rijkswerkgroep Intergouvernementele Organisaties (RIO) in 2016 droeg echter wel bij aan een coherenter interdepartementale uitvoering van het beleid. Het ontbreekt echter nog aan een schakel naar het hoogambtelijk politiek-strategisch niveau.

Lessen

- Voer de aanbevelingen uit op het gebied van strategie en beleid die in verschillende eerdere beleidsnotities zijn toegezegd, waaronder het opstellen van een integrale strategische visie, inclusief afwegingskader en een rijksbreed budget.
- Coherent gastlandbeleid vraagt om een evenwichtige, rijksbrede institutionele structuur. Verbind het technisch-operationele niveau van de RIO en de werkgroepen met het politieke en hoogambtelijk strategische niveau.
- Zorg voor betere monitoring van de ontwikkeling en uitvoering van het gastlandbeleid, inclusief systematische monitoring van incidenten, klachten en doorlooptijden.

Review of the monitoring systems of three projects in Syria | AJACS, White Helmets and NLA

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 2 van de BZ-begroting – Veiligheid en stabiliteit

Het implementeren en monitoren van projecten in conflict- en oorlogssituaties zoals in Syrië is uitdagend. Door veiligheidsrestricties is het voor externe projectuitvoerders vaak onmogelijk om zelf de voortgang van dergelijke projecten te monitoren. Dit wordt verder bemoeilijkt door de complexe en immer veranderende situatie ter plekke. Adequate monitoring is echter essentieel om flexibiliteit in de projectimplementatie te waarborgen. Het is daarnaast van groot belang dat donoren en uitvoerende organisaties elkaar goed op de hoogte houden van (nieuwe) mogelijkheden, risico's en (potentiële) beperkingen voor de uitvoering van projecten.

Deze korte review beoordeelt de kwaliteit van de monitoringssystemen van drie door Nederland gesteunde programma's in Syrië (*White Helmets*, *AJACS* en *NLA*). Het onderzoek gaat in op de vraag of de monitoringssystemen voldoende garanties bieden om risico's tijdig te kunnen detecteren. De review velt geen inhoudelijk oordeel over de programma's, richt zich niet op incidenten en brengt geen effecten in kaart.

Hoofdbevindingen

- Bij het uitvoeren van programma's op afstand in conflictgebieden zoals Syrië zijn risico's op onregelmatigheden of malversaties niet uit te sluiten.
- Alle onderzochte programma's hebben monitoringssystemen opgezet die bijdragen aan het tijdig detecteren van en ingrijpen bij eventuele onregelmatigheden.
- IOB heeft echter onvolkomenheden aangetroffen in de monitoringssystemen die de kwaliteit, volledigheid en objectiviteit van de monitoring van risico's onder druk zetten. Ook zijn er aandachtspunten gesignaleerd ten aanzien van de managementcultuur binnen de betrokken organisaties en de transparantie en coördinatie tussen de verschillende partners.
- IOB beoordeelt de monitoring van AJACS en de (twee) NLA programma's als toereikend en van de White Helmets als (vooralsnog) ontoereikend. White Helmets werkt echter aan verbetering.

Afgerond onderzoek

Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking

Transitie en inclusieve ontwikkeling in Sub-Sahara Afrika | Een analyse van armoede en ongelijkheid

Doel van de IOB-studie over armoede en ongelijkheid in Sub-Sahara Afrika is voor een breder publiek de structurele achtergronden van de sociaaleconomische ontwikkeling in deze regio van Afrika te schetsen. Het rapport analyseert de oorzaken van de hoog blijvende armoede en noemt een aantal oplossingsrichtingen, primair voor de overheden zelf, maar ook voor donoren. De studie is gebaseerd op rapporten van internationale organisaties, academische literatuur, en landenevaluaties voor Burkina Faso, Ethiopië, Rwanda, Senegal, Tanzania en Uganda.

Hoofdbevindingen

- De ontwikkeling in Sub-Sahara Afrika is nog weinig inclusief. Prognoses laten zien dat de wereldgemeenschap de doelstelling om in 2030 extreme armoede uitgebannen te hebben, voor Sub-Sahara Afrika niet zal realiseren. Datzelfde geldt voor de doelstelling om ongelijkheid binnen en tussen landen te verminderen. Jongeren, en vooral ook jonge vrouwen, behoren tot de groepen met de laagste inkomens en de grootste bestaansonzekerheid.
- Oorzaken zijn: hoge armoedecijfers in de uitgangssituatie, een inkomen ver beneden de armoedegrens, een eenzijdige economische groei op basis van de export van grondstoffen en landbouwgewassen en een beperkte verwerkende industrie als gevolg van een gebrekkige economische infrastructuur en een laag opleidingsniveau. De dienstensector kent een duale structuur: hoogproductieve diensten als banken en verzekeringswezen worden steeds belangrijker, maar deze genereren weinig banen. De grootste toename van de werkgelegenheid komt van informele en laagproductieve diensten.

Lessen

- De opgave om werk te vinden voor de 15-20 miljoen jongeren die zullen toetreden tot de arbeidsmarkt vraagt om een multisectorale strategie, waarin de volgende elementen centraal staan:
 - Verhoging van de productiviteit in de landbouw via gerichte ondersteuning van kleinere boeren, onder meer door verbetering van de toegang tot landbouwinputs en -gereedschappen, ondersteuning van mechanisatie, vraaggerichte training in achtergebleven gebieden;
 - Versterking van de infrastructuur in achtergebleven regio's via investeringen in wegen, energievoorziening, water en sanitatie en (andere) publieke voorzieningen;
 - Stimulering van een arbeidsintensieve (agro)industrie via versterking van de transportinfrastructuur, de energievoorziening, de toegang tot kapitaal en de verbetering van aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt;
 - Investeren in secundair en beroepsonderwijs om de transitie naar een productievere landbouw, industrie en productieve diensten te kunnen realiseren;
 - Seksuele voorlichting en een grotere beschikbaarheid van voorbehoedsmiddelen om de bevolkingsgroei af te remmen.
 - Investeren in de basisgezondheidszorg voor de armste groepen;
 - Ondersteuning van cash transfer programma's. Dit zijn op korte termijn effectieve instrumenten om armoede en ongelijkheid te verminderen.

Ontwikkeling en migratie | Literatuurstudie

In het Europese migratiebeleid en het nationale beleid van de EU-lidstaten neemt het beperken van de *irreguliere migratie* een belangrijke plaats in. Het gaat hierbij om mensen die zich in een ander land willen vestigen, zonder dat ze beschikken over de vereiste toestemming. Een van de beleidsinstrumenten is het via internationale samenwerking aanpakken van de *grondoorzaken* van deze migratie. Ook voor Nederland is dit een prioriteit. Het kabinet wil in de herkomst- en doorgangslanden investeren in economische ontwikkeling, veiligheid en de rechtsorde. Nederland kiest daarbij voor de focusregio's West-Afrika/Sahel, de Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Het kabinet trekt EUR 128 miljoen per jaar extra uit voor opvang in de regio, EUR 25 miljoen voor migratiesamenwerking en EUR 80 miljoen voor de aanpak van grondoorzaken van armoede, migratie, en terreur. Een deel van de extra middelen voor humanitaire hulp (EUR 162 miljoen per jaar) gaat naar de opvang van vluchtelingen.

| 9 |

Hoofdbevindingen

- Onder invloed van globalisering en conflicten is de internationale migratie in de afgelopen jaren gestegen. Migranten kiezen daarbij steeds vaker voor rijke landen als bestemming. Deze laatste landen proberen de irreguliere migratie, de binnenkomst en vestiging zonder de vereiste papieren, te beperken.
- De effectiviteit hiervan is afhankelijk van de mate waarin de maatregelen aansluiten bij de onderliggende grondoorzaken. Migratie komt vooral voort uit welvaarsverschillen tussen landen. Tegelijkertijd blijkt dat met de ontwikkeling van een land de emigratie niet direct afneemt, maar aanvankelijk juist toeneemt. Dit effect is wel minder groot dan migratiedeskundigen soms willen doen geloven.
- Naast welvaarsverschillen spelen bij irreguliere migratie ook andere factoren een rol. Dat zijn onder meer de gevolgen van conflicten, onderdrukking, verlies van inkomen en het gebrek aan perspectief in eigen land.
- Ontwikkelingssamenwerking kan bijdragen aan het terugdringen van irreguliere migratie, maar verwacht er geen wonderen van. De middelen zijn beperkt in verhouding tot de omvang van de onderliggende grondoorzaken. Motieven van vluchtelingen en economische migranten overlappen vaak en het onderscheid tussen beide groepen is daarmee ook diffuus.

Lessen

- Voor het managen van migratie uit meer ontwikkelde landen is samenwerking op het terrein van handel en investeringen, in combinatie met afspraken over tijdelijke migratie en interne maatregelen het meest kansrijk.
- In armere landen is ontwikkelingssamenwerking kosteneffectiever. In die context is bevordering van onderwijs en de ontwikkeling van arbeidsintensieve sectoren een verstandige optie.

Literatuurstudie onderwijs voor vluchtelingenkinderen en werkgelegenheid voor vluchtelingen-jongeren

Deze korte literatuurstudie beoogt handvatten te bieden om het beleid gericht op onderwijs voor vluchtelingenkinderen en werkgelegenheid voor vluchtelingen-jongeren vorm te geven in de MENA-regio en de Hoorn van Afrika. De basis voor het onderzoek zijn publiek toegankelijke Engelstalige evaluaties, wetenschappelijke en grijze literatuur. De studie is voorjaar 2018 afgerond.

Hoofdbevindingen

- Het beschikbare onderzoeksmateriaal is kwalitatief onvoldoende om uitspraken te kunnen doen over wat werkt en welke specifieke interventies gesteund zouden moeten worden. De monitoring en evaluatie van toekomstige interventies moet worden verbeterd. Er is specifieke aandacht nodig voor gendervraagstukken.
- Op basis van het beschikbare materiaal lijken de volgende initiatieven de meeste potentie te hebben:
 - Onderwijs: het trainen van leraren, verbeteren van de toegang tot onderwijs, zowel in de vluchtelingenkampen als in bestaande scholen, voorwaardelijke cash transfers, accreditatie en curriculumhervorming (met name t.a.v. de taal van lesgeven).
 - Werkgelegenheid: het bieden van een langetermijnperspectief dat verschillende activiteiten combineert en aandacht schenkt aan de juridische beperkingen voor jongeren om in het opvangland te mogen werken.
- Voor beide sectoren geldt: vermijd blauwdrukken, maak context-specifieke behoefteanalyses en een gedetailleerde inventarisatie van wat de verschillende partijen, zowel nationaal als internationaal, aan activiteiten ontplooiën.

Monitoring and evaluating mainstreamed adaptation to climate change | A synthesis study on climate change in development cooperation

De wereldwijde klimaatverandering heeft onevenredig grote gevolgen voor mensen in ontwikkelingslanden. In het internationale klimaatakkoord van Parijs (2015) is afgesproken dat overheden en de private sector in ontwikkelde landen gezamenlijk 100 miljard dollar per jaar zullen investeren in klimaatadaptatie en -mitigatie in ontwikkelingslanden in de periode 2020 tot en met 2025. Hoe effectief zijn deze gezamenlijke investeringen in klimaatadaptatie en ontwikkeling? Om dit te kunnen achterhalen, zal de voortgang ten opzichte van de gestelde klimaatdoelen moeten worden gemonitord en geëvalueerd.

Deze synthesestudie belicht het 'wat en hoe' van het monitoren en evalueren van deze inspanningen aan de hand van concrete, praktische voorbeelden. Welke indicatoren zijn geschikt vanuit het adaptatieperspectief? Waarin verschillen deze van 'gewone' ontwikkelingsindicatoren? Wat zijn de voor- en nadelen van uiteenlopende evaluatiemethoden?

Hoofdbevindingen

- Interventies gericht op klimaatadaptatie zijn effectiever als ze worden ingebed in bredere ontwikkelingsdoelen en –programma's. Deze 'mainstreaming' dient twee doelen. Ten eerste kunnen grotere adaptatiewinsten worden bereikt, omdat de interventies niet eenmalig, kleinschalig en in isolement plaatsvinden. Ten tweede kunnen ook de gevolgen van toekomstige klimaatveranderingen beter worden meegenomen, zodat de bereikte ontwikkelingsresultaten hierdoor niet worden ondermijnd.
- Het monitoren en evalueren van adaptatie-interventies kan helpen bij een goede mainstreaming. Als adaptatieprojecten niet goed doordacht zijn en niet al van tevoren kunnen steunen op een verandertheorie (theory of change) met de voornaamste onderliggende veronderstellingen, is het risico groot dat ze blijven steken in reguliere ontwikkelingsprojecten waarin klimaatadaptatie-onderdelen enkel fungeren als schaamlap. Dit betekent ook dat van tevoren duidelijk is wat de adaptatiedoelen zijn en welke indicatoren geschikt zijn om de specifieke adaptatie-onderdelen van het programma of project te kunnen monitoren.

Lopend onderzoek

Buitenlandse Zaken

Beleidsdoorlichting Nederland en het Europees Nabuurschapsbeleid

Deze evaluatie valt onder de beleidsartikelen 2.5 en 3.2 van de BZ-begroting

In 2018 is het onderzoek voor de beleidsdoorlichting ‘Nederland en het Europees Nabuurschapsbeleid’ voortgezet. Met het Europees Nabuurschapsbeleid (ENB) beoogt de Europese Unie bij te dragen aan een stabiele, veilige en welvarende nabuurregio, ook wel omschreven als een ‘ring of friends’. Hiertoe biedt de Unie aan haar oostelijke en zuidelijke buurlanden economische integratie, politieke associatie, mobiliteit en financiële en technische assistentie, in ruil voor hervormingen op het gebied van democratie, de rechtsstaat en de markteconomie. In 2015 is het ENB herzien. Sindsdien ligt er meer nadruk op de stabilisering van de regio, differentiatie tussen de buurlanden en meer gelijkwaardigheid en wederzijds eigenaarschap.

De onderzoeksopzet heeft de volgende onderdelen:

- een literatuurstudie naar de effectiviteit en coherentie van het ENB
- vier landen-specifieke casestudies van twee oostelijke nabuurschapslanden (Georgië en Azerbeidzjan) en twee zuidelijke (Egypte en Tunesië);
- een bureaustudie aangevuld met interviews over de Europese financiële en technische assistentie aan de nabuurschapslanden;
- een analyse van de wijze waarop Nederland het ENB mede heeft vormgegeven en uitgevoerd.

In 2015 heeft IOB de evaluatie van het Matra-programma in de landen van het Oostelijk Partnerschap (Armenië, Azerbeidzjan, Belarus, Georgië, Moldavië en Oekraïne) afgerond. In hetzelfde jaar verscheen de Nederlandse steun aan de transitie in de Arabische landen in Noord-Afrika (met een focus op Egypte, Jordanië, Libië, Marokko en Tunesië). Beide evaluaties dienen als bouwsteen voor deze beleidsdoorlichting, die in 2019 wordt afgerond.

Beleidsdoorlichting Consulaire dienstverlening en het uitdragen van Nederlandse waarden

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 4 van de BZ-begroting – Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen.

De beleidsdoorlichting betreft een synthese-onderzoek van bestaand evaluatiemateriaal over de subdoelstellingen van artikel 4. Dit wordt aangevuld met onderzoek naar de opvolging van aanbevelingen uit de beleidsdoorlichtingen ‘Cultuur als Kans: Internationaal Cultuurbeleid 2009-2014’ en ‘Publieksdiplomatie 2010-2014’ en de evaluatie Gastlandbeleid 2008-2016. IOB zal de doorlichting rond medio 2019 afronden.

Evaluatie Consulaire dienstverlening en regulering personenverkeer

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 4 van de BZ-begroting – Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen.

Hoe heeft het ministerie in de periode 2011-2018 uitvoering gegeven aan het beleid op het gebied van consulaire dienstverlening en visumverlening? En hoe doeltreffend is deze uitvoering geweest? Dit zijn de centrale vragen van deze beleidsevaluatie. De focus ligt op de onderwerpen algemene consulaire bijstand, gedetineerdenbegeleiding, reisadviezen, crisisvoorbereiding, reisdocumenten en visa. De evaluatie kijkt ook naar de strategische keuzes die de directie Consulaire Zaken en Visumbeleid (DCV) in de evaluatieperiode heeft gemaakt: centralisatie, digitalisering, het uitbesteden van bepaalde uitvoerende taken en meer aandacht voor de relatie tussen het consulaire veld en andere beleids-terreinen. Het onderzoek wordt gevoed door diverse bronnen, waaronder beleidsdocumenten, interviews met medewerkers op het departement in Den Haag en op de posten en gesprekken met andere stakeholders (o.a. andere overheidsorganen en het bedrijfsleven). Ook is er een deelonderzoek uitgevoerd naar de zogenoemde ‘multikanaalstrategie’ van BZ. De evaluatie wordt opgeleverd in voorjaar 2019.

Lopend onderzoek

Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking

Casestudies hulp, handel en investeringen

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 1 van de BHOS-begroting – Duurzame handel en investeringen.

In de beleidsnota ‘Wat de wereld verdient: een nieuwe agenda voor hulp, handel en investeringen’, gepubliceerd in april 2013, werd het nieuwe beleid voor buitenlandse handel en ontwikkelings-samenwerking uiteengezet. Om de ontwikkelingen in de wereld het hoofd te bieden en de veranderende relaties met partnerlanden vorm te geven, werden drie centrale doelstellingen geformuleerd: armoedebestrijding, duurzame groei wereldwijd en succes voor Nederlandse bedrijven in het buitenland. Acht partnerlanden werden geïdentificeerd als overgangslanden waarmee de relatie zowel op hulp als op handel gebaseerd zou zijn. ‘Wat de Wereld verdient’ heeft niet aangegeven hoe de integratie van hulp, handel en investeringen vorm moet krijgen, noch hoe dit moet leiden tot synergie tussen de beschikbare instrumenten.

Deze studie richt zich op de manier waarop het beleidsproces van de integratie van hulp, handel en investeringen en de overgang van hulp naar handel in de praktijk is verlopen in drie partnerlanden: Bangladesh, Ethiopië en Kenia. Als zodanig zal het onderzoek deel uitmaken van de bredere beleids-evaluatie in 2020. Het kijkt niet naar de effectiviteit en impact van de hulp-, handels- en investerings-agenda, maar voorziet in een beleidsreconstructie en beschouwt de synergie en samenhang in het beleid in deze drie partnerlanden. De verwachte afronding is najaar 2019.

Effectevaluatie Economische diplomatie

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 1 van de BHOS-begroting – Duurzame handel en investeringen.

Economische diplomatie is een van de speerpunten van het huidige Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, maar is sinds de integratie van het Directoraat-Generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen (DGBEB) binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken nog niet geëvalueerd. Deze evaluatie heeft tot doel het verkrijgen van inzicht in de effecten van interventies die in het kader van de economische diplomatie zijn (en worden) uitgevoerd, en beoogt vooral ook aan te sluiten bij de DGBEB-moderniseringsagenda en zodoende bij te dragen aan de leerfunctie.

Deze effectevaluatie richt zich op de volgende hoofdvraag: ‘Op welke wijze en in welke mate dragen de gehanteerde interventies van economisch diplomatieke aard bij aan versterking van de Nederlandse handelspositie?’

Hoewel de rechtvaardiging van overheidsinterventies op het gebied van economische diplomatie breed gedragen wordt, is er vooralsnog weinig bekend over de effecten van dit beleid. Hierdoor is het onduidelijk in hoeverre en op welke wijze economische diplomatie bijdraagt aan de doelstellingen van het Nederlandse buitenlands economisch beleid. Lessen uit deze evaluatie kunnen bijdragen aan de doelgerichtheid van het huidige en toekomstige beleid. Het onderzoek zal medio 2019 worden afgerond.

Evaluatie van het Nederlandse IMVO-beleid

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 1 van de BHOS-begroting – Duurzame handel en investeringen.

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) is een belangrijk speerpunt in de hulp- en handelsagenda. Centraal in deze evaluatie staat de vraag of het IMVO-beleid heeft geleid tot concrete resultaten en welke lessen we kunnen formuleren voor toekomstig beleid. De evaluatie richt zich op vijf pijlers van het beleid: 1) sectorconvenanten; 2) kaders voor het bedrijfsleveninstrumentarium, 3) kaders voor inkoop door de overheid; 4) activiteiten van ambassades; en 5) internationale samenwerking en wetgeving. De evaluatie toetst de veronderstelling dat deze activiteiten bijdragen aan betere due diligence door Nederlandse bedrijven conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en daarmee aan het terugdringen van risico's in hun wereldwijde productieketens.

Naast de effectiviteitsvraag komen ook andere evaluatievragen in deze lerende evaluatie aan de orde. Zo wordt bezien hoe de resultaten zich verhouden tot de inspanningen (doelmatigheid), of en in hoeverre de pijlers elkaar versterken (coherentie) en hoe relevant en additioneel het IMVO-beleid is. Het onderzoek omvat naast deskresearch gesprekken met betrokkenen in Nederland, maar ook met partijen daarbuiten. In totaal zijn vier landenstudies – Bangladesh, Colombia, Ethiopië en India – uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in lokale omstandigheden en effecten van beleid ter plekke. Daarnaast zijn er deelstudies uitgevoerd naar de toepassing van IMVO-kaders in private-sector instrumenten, de rol van de Nederlandse overheid in internationale initiatieven en supranationale instanties en het inkoopbeleid van de overheid. Naar verwachting wordt het evaluatierapport vóór de zomer van 2019 opgeleverd, na een consultatie van belanghebbenden.

Evaluatie van het Nederlandse Nationaal Contactpunt (NCP) OESO-richtlijnen

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 1 van de BHOS-begroting – Duurzame handel en investeringen.

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) is een speerpunt in de hulp- en handelsagenda. Het onafhankelijke Nederlandse Nationaal Contactpunt (NCP) OESO-Richtlijnen is een belangrijk instrument om IMVO van Nederlandse bedrijven te stimuleren. Centraal in deze evaluatie staat het functioneren van het Nederlandse NCP; hoe effectief is het geweest in het vervullen van de twee belangrijkste taken, namelijk 1) de bewustwording van de OESO-richtlijnen vergroten onder bedrijven, vakbonden en niet-gouvernementele organisaties, en 2) bemiddeling bij specifieke klachten over vermeende niet-naleving van de OESO-richtlijnen door Nederlandse bedrijven? De evaluatie beziet ook andere aspecten van het takenpakket van het Nederlandse NCP, zoals de rol in IMVO-sectorconvenanten en onderzoek van sectorspecifieke risico's.

De evaluatie beoordeelt behaalde resultaten, hoe deze worden gewaardeerd door stakeholders, en de beschikbare capaciteit, en formuleert lessen voor het toekomstig functioneren van het NCP.

Naast de effectiviteitsvraag van het functioneren van het Nederlandse NCP komen ook andere evaluatievragen aan de orde. Zo wordt gezien hoe relevant het mandaat van het Nederlandse NCP is in het stimuleren van IMVO, hoe doelmatig en tijdig de klachtprocedures zijn en of de institutionele inrichting het NCP het toestaat effectief en onafhankelijk te handelen. Het onderzoek omvat jurisprudentieonderzoek, cases-onderzoek van vier specifieke klachten, gesprekken met verschillende betrokken partijen en een survey onder ngo's en vakbonden. Omdat deze evaluatie qua beleidsdoelen samenhangt met de parallel lopende evaluatie van het bredere IMVO-beleid, worden beide rapporten gelijktijdig gepubliceerd, naar verwachting vóór de zomer van 2019.

| 16 |

Evaluatie van het Wederopbouwfonds 2012-2015 en het Strategische Partnerschap Chronische Crises 2014-2016

Deze evaluatie valt onder beleidsartikel 4 van de BHOS-begroting – Vrede en veiligheid voor ontwikkeling

Het Wederopbouwfonds (2012-2015) en het Strategische Partnerschap in Chronische Crises programma (SPCC, 2014-2016) zijn instrumenten die zich richtten op het realiseren van de doelstellingen van één van de speerpunten van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid: Veiligheid en Rechtsorde. Via deze twee instrumenten zijn voor meer dan € 150 miljoen 36 NGO projecten gesteund in 24 landen en regio's. Beide instrumenten zijn de voorlopers van het huidige Addressing Root Causes (ARC) Fund.

De evaluatie richt zich zowel op het financieringsproces van de beide instrumenten als op de effecten van de projecten. Daarnaast neemt de evaluatie ook de tenderprocedure van het ARC Fund mee, om te identificeren in hoeverre de geleerde lessen van de beide instrumenten reeds zijn geïncorporeerd. De hoofdvraag van de evaluatie luidt: 'In hoeverre hebben het Wederopbouwfonds en SPCC bijgedragen aan de voortgang op de doelstellingen van het speerpunt Veiligheid en Rechtsorde in de regio's waar de projecten zijn geïmplementeerd?'

Om deze vraag te beantwoorden is een desk-studie uitgevoerd naar alle bestaande documentatie van de projecten en is reeds gesproken met de implementerende staf van alle organisaties en met de betrokken beleidsmedewerkers. Gezien de wisselende kwaliteit van de evaluaties van de projecten was echter verdiepend onderzoek nodig. Daarom is er veldonderzoek uitgevoerd binnen regio's in landen waar relatief veel projecten van beide instrumenten geïmplementeerd zijn. Tevens is er een literatuuronderzoek uitgevoerd naar de effecten van overeenkomstige specifieke interventies in vergelijkbare landen. Het eindrapport wordt medio 2019 verwacht.

De geselecteerde regio's voor veldonderzoek zijn:

- Zuid-Soedan: Western Bahr el Ghazal
- Zuid-Soedan: Central Equatoria
- Ethiopië: Oromia
- Ethiopië: Somali Region
- Burundi: Cibitoke
- Burundi: Bujumbura Rural

Lopend onderzoek

Overig

Studie naar het functioneren van strategische partnerschappen

Najaar 2018 is IOB begonnen met een studie naar het functioneren van partnerschappen tussen het Ministerie van BZ en maatschappelijke organisaties. De voornaamste aanleiding is dat de huidige strategische partnerschappen van de directie Sociale Ontwikkeling ('Samenspraak en tegenspraak' en de 'SRGR partnerschappen') in 2020 aflopen. Om nieuwe partnerschappen te starten in 2021, heeft de directie tot mei 2019 de tijd voor consultaties met het veld en input van anderen, waaronder deze IOB-studie.

Deze studie richt zich op het functioneren van het instrument van de partnerschappen, en kijkt niet naar hun uiteindelijke effectiviteit. Dat perspectief zal in latere evaluaties worden gehanteerd. IOB onderscheidt vier hoofdaspecten: 1. complementariteit van rollen; 2. financieringsmodaliteiten; 3. verantwoording naar donoren en de zuidelijke stakeholders, en 4. eigenaarschap en relatieve autonomie van maatschappelijke organisaties. De hoofdvragen van deze evaluatie zijn: hoe functioneren deze partnerschappen? Wat zijn daarvan de oorzaken? Welke lessen kunnen we trekken voor toekomstige strategische partnerschappen?

Het onderzoek zal bestaan uit interviews op het ministerie en met maatschappelijke organisaties in Nederland, en uit vier landenstudies, in Mali, Uganda, Sudan en Nepal, waarvoor zuidelijke organisaties, Nederlandse ambassades en andere stakeholders gesproken worden.

Na het veldwerk in 2019, zullen resultaten besproken worden in een webinar met zuidelijke betrokkenen, en in een workshop met Nederlandse betrokkenen, als input voor het IOB rapport dat medio 2019 klaar moet zijn.

Communicatie en samenwerking

Communicatie

IOB heeft najaar 2018 een nieuw mandaat en protocol vastgesteld waarin al bestaande bepalingen over de inhoudelijk onafhankelijke rol en de IOB-werkwijze handzamer bijeen zijn gebracht en deels zijn verduidelijkt en aangescherpt. Ook is een verkorte handreiking gemaakt die heel beknopt de rol beschrijft van ambtelijke en niet-ambtelijke leden van de externe referentiegroepen die de evaluaties en beleidsdoorlichtingen van IOB doorgaans begeleiden.

Academic Practitioner Meeting IOB en EGAP

IOB heeft in oktober in samenwerking met het wereldwijde netwerk Evidence in Government and Politics (EGAP) een zogenoemde Academic-Practitioner Meeting gehouden voor beleidsmedewerkers, beleidsonderzoekers en –evaluatoren. Er werden ‘State of evidence’ presentaties gegeven over de thema’s tegengaan van gewelddadig extremisme en over migratie en vluchtelingen.

Lezingen, presentaties en conferenties

Maart

- *Beleidsdoorlichting Ontwapening*
Gastcollege Universiteit Maastricht
- *Beleidsdoorlichting Ontwapening*
Gastcollege Universiteit Leiden

April

- *Theory of Change of Dutch ICSR Policy*
Bijeenkomst voor externe stakeholders, Den Haag

Mei

- *The informal politics of policy-making: policy evaluation*
Gastcollege Campus Den Haag, Universiteit Leiden

Juni

- *Better ways of trading*
Presentatie voor DfID, Londen

Juli

- *Reviewing the European Neighbourhood Policy from a Dutch Perspective*
Presentatie voor Tunesische medior/senior diplomaten

| 20 |

September

- *Theory of Change of Dutch ICSR Policy*
Presentatie voor Hague Evaluation Network, Den Haag

Oktober

- *Ontwikkeling en migratie. Literatuurstudie*
Presentatie voor Cordaid
- *Reviewing the European Neighbourhood Policy from a Dutch Perspective*
Presentatie voor junior diplomaten van het Oostelijk partnerschap

November

- *Ontwikkeling en migratie. Literatuurstudie*
Presentatie voor conferentie van Include Platform
- *The informal politics of policy-making: policy evaluation*
Gastcollege Campus Den Haag, Universiteit Leiden
- *Theory of Change of Dutch ICSR Policy*
Presentatie Erasmus Universiteit, Rotterdam

Internationaal overleg

OECD/DAC Network on Development Evaluation

Het Network on Development Evaluation (EvalNet) is het forum van de evaluatiedirecties van de DAC-leden (Development Assistance Committee van de Organisation for Economic Co-operation and Development). EvalNet werkt in toenemende mate samen met nieuwe partners (private fondsen, non-DAC donoren, en dergelijke). Ook besteedt het aandacht aan versterking van de synergie tussen de DAC, de EvalNet-leden en de overige hulporganen van de DAC. In 2018 heeft Evalnet op verzoek van de DAC een breed consultatieproces geëntameerd over de actualisering van de 'big five' standaard evaluatiecriteria van de DAC in het licht van de veranderende rol van ontwikkelingssamenwerking en de agenda voor de SDG's. Evalnet ontsluit ook – onder meer thematisch – de evaluaties van de verschillende evaluatiedirecties van de OECD/DAC-leden. Zie hiervoor het DAC Evaluation Resource Centre DeRec:

<http://www.oecd.org/derec/?hf=5&b=0&s=score>

IOB heeft de volgende rol in het netwerk:

1. bevorderen van de relevantie van EvalNet en de doelmatigheid van de werkwijze van dit hulporgaan, rekening houdend met het werkprogramma van de DAC, de 'beyond aid' agenda, de SDG's, en, in toenemende mate, vraagstukken op het terrein van (on-)veiligheid, conflict en migratie.
2. ondersteunen van, en actief deelnemen aan initiatieven van EvalNet gericht op het verkrijgen van een beter inzicht in de doeltreffendheid van multilaterale organisaties en partnerschappen;
3. bevorderen binnen EvalNet van een doeltreffende en doelmatige werkverdeling van evaluatiediensten, inclusief het leren en benutten van elkaars evaluaties en het programmeren van gezamenlijke evaluaties. Directeur IOB is sinds 2017 één van de beide vice-voorzitters van EvalNet.

| 21 |

EU HEADS

Het EU HEADS overleg is een initiatief van de Evaluatie Eenheid van het Directoraat-Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking van de Europese Commissie. Het jaarlijkse overleg wordt gebruikt voor bespreking van de evaluatieplannen van de eenheid, voor uitwisseling van de programmering en voor het zoeken van mogelijkheden om meer samen te werken. In de afgelopen jaren heeft dat geleid tot de ontwikkeling van een gemeenschappelijke methodologie voor de evaluatie van begrotingssteun en het uitvoeren van gezamenlijke evaluaties op dat terrein. Het streven is om de aanpak te verbreden naar andere vormen van programmahulp.

Nordic+

Sinds enkele jaren maakt IOB-deel uit van de *Nordic+ group on evaluation*, een groep gelijkgezinde (voornamelijk Scandinavische) evaluatiediensten, die in de regel gezamenlijk optrekt in Evalnet (zie boven). In 2018 vonden overleggen plaats in Stockholm en Bonn, waar respectievelijk SIDA en Deval optraden als gastheer. De behandelde thema's waren onder meer: blended finance, de 'big five' evaluatiecriteria van de OECD/DAC, mede in het licht van de SDG's, het versterken van evaluatiecapaciteit, het evalueren van duurzaamheid en ethische dilemma's rondom evalueren.

DACH Treffen

I OB neemt op uitnodiging deel aan het zogenoemde ‘DACH Treffen’, de jaarlijkse bijeenkomst van (deels) Duitstalige evaluatiediensten van Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg, Zwitserland en België. I OB was begin november te gast bij de Belgische dienst voor de evaluatie van ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse handel. Er is van gedachten gewisseld over migratie en ontwikkeling op basis van een I OB-voordracht, de evaluatie van duurzaamheid en het stroomlijnen met de SDG, evaluatie in fragiele staten en evaluatie binnen de nexus humanitaire hulp-ontwikkeling. Ook zijn gezamenlijke dilemma’s rondom onafhankelijkheid, relevantie, complexiteit, theories of change, relaties met andere ministeries en coherentie van beleid besproken.

Hague Evaluation Network (HEN)

Sinds september 2017 bestaat er een netwerk van professionals werkzaam bij evaluatiediensten van veelal internationale organisaties die (mede) gevestigd zijn in Den Haag. I OB is ook actief in dit netwerk. Het initiatief voor dit Hague Evaluation Network is genomen door het Independent Oversight Mechanism (I OM) van het Internationale Strafhof in Den Haag. Het doel is met enige regelmaat bijeenkomsten te houden voor het uitwisselen van evaluatie-ervaringen en kennis ter versterking van de institutionele en professionele basis voor evalueren. HEN beschikt over een eigen website:

<https://thehaguebasedevaluationnetwork.wordpress.com/about/>

De helpdesk van IOB

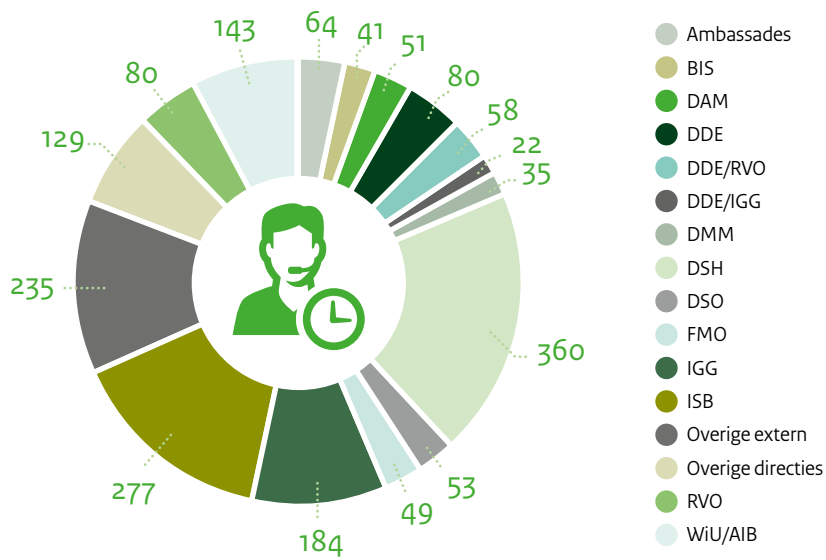
Ook in 2018 heeft IOB advies gegeven aan directies, posten en RVO over de opzet en uitvoering van evaluaties die zij zelf organiseren (de ‘decentrale evaluaties’).

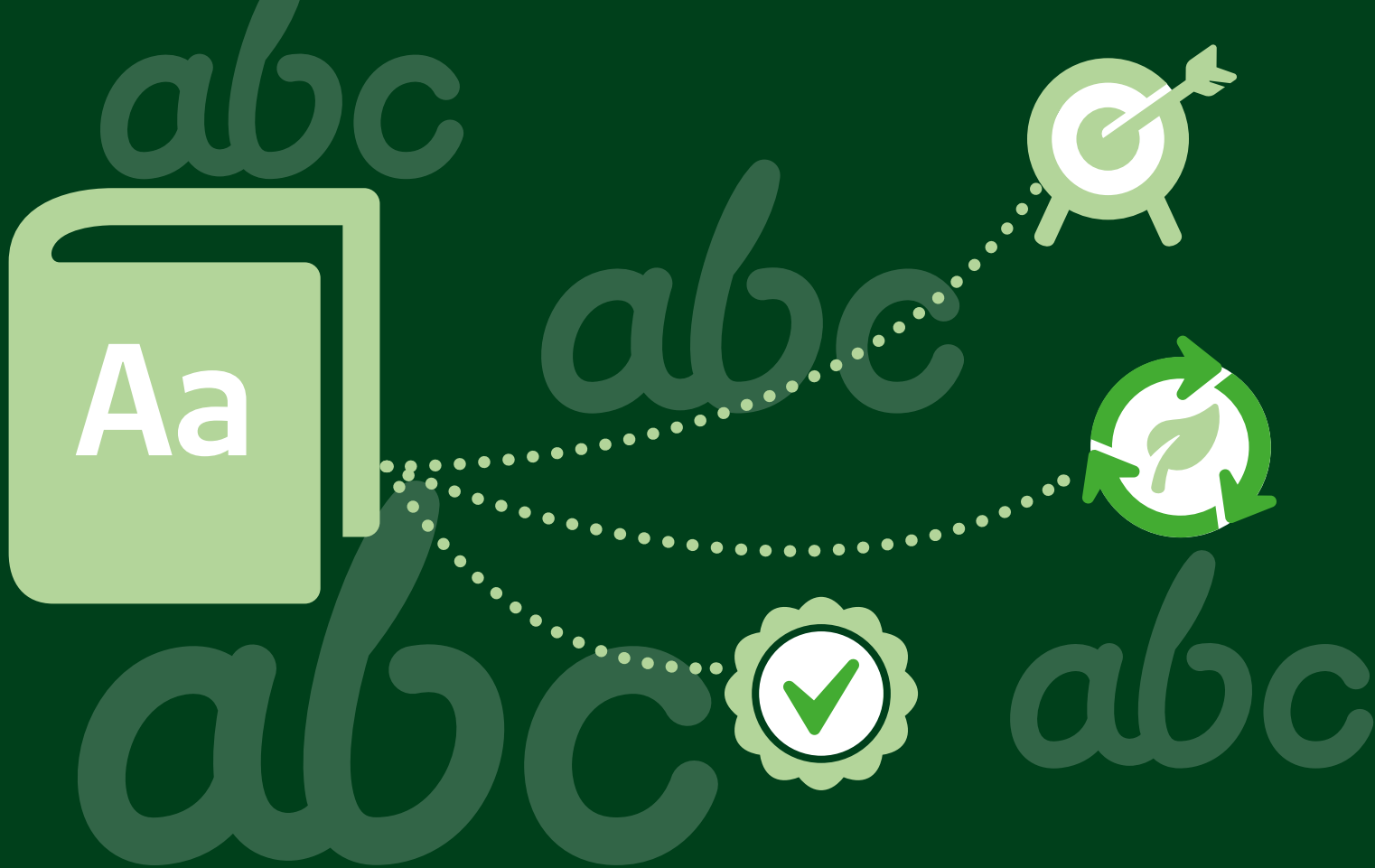
Dit gebeurt op verschillende manieren en op wisselende momenten in het evaluatieproces – van het geven van schriftelijk commentaar tijdens het opzetten van een evaluatieonderzoek tot deelname aan een referentiegroep gedurende de evaluatie. IOB geeft desgevraagd ook advies over evaluatiebeleid en -onderzoek dat buiten het ministerie wordt geformuleerd dan wel uitgevoerd.

Ten opzichte van 2017 is het aantal adviezen en de hier mee gemoeide tijd gestegen: van 81 verzoeken om assistentie naar 145 en van ruim 1800 adviesuren naar bijna 2000 in 2018, ongeveer eenzelfde tijdsbeslag als in 2016. De grootste afnemers binnen BZ zijn DSH, IGG en DDE met ruim 500 uur aan advieswerk, oftewel een kwart van het totaal. Het meeste advieswerk betreft de begeleiding van de directie bij de opzet van de evaluatie van een bepaald programma tot en met het eindrapport. Daarnaast is er bijvoorbeeld ook geholpen bij het opstellen en of aanpassen van theories of change. IOB wordt regelmatig ingeschakeld voor de invulling van cursusmodules over (het managen van) evaluaties en onderzoeken. De categorie ‘overige directies’ bestaat onder meer uit IMH, ESA en BIS. Zo heeft IOB bijdragen geleverd aan de Meerjaren Landenstrategieën. Daarnaast is er ook tijd besteed aan het ondersteunen van missies van de Inspectie Signalering Begeleiding.

Tot slot heeft IOB buiten het ministerie advies gegeven op terreinen die ook voor Rijksbreed van belang zijn. Denk hierbij aan advies over beleidsdoorlichtingen van ander ministeries en advies inzake de zogenoemde rijksbrede Operatie Inzicht in kwaliteit, ter verbetering van de kwaliteit van beleidsdoorlichtingen.

Aantal adviezen per type ontvanger 2018

Definities

IOB hanteert evaluatiecriteria die grotendeels overeenkomen met de criteria van het *Development Assistance Committee* van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO/DAC). De OESO/DAC-definitie hanteert vijf evaluatiecriteria voor de beoordeling van activiteiten: doelmatigheid (efficiëntie), doeltreffendheid (effectiviteit), impact, relevantie en duurzaamheid. IOB heeft daar het criterium coherentie aan toegevoegd.

De evaluatiecriteria worden toegepast op verschillende 'resultaatsniveaus', dat wil zeggen op het niveau van de *output*, *outcome* en *impact*, die op hun beurt zijn ontleend aan het logisch model of daarop gebaseerde resultaatketens waarmee de onderzoeker zijn bevindingen op een geordende en onderling samenhangende wijze kan presenteren. Hoeveel accent elk evaluatiecriteria krijgt, verschilt per evaluatie.

Doeltreffendheid

Doeltreffendheid of effectiviteit betreft de mate waarin de directe resultaten van de ontplooidde activiteiten (de *output*) bijdragen aan de realisatie van de geformuleerde beleidsdoelstellingen (de *outcome*). Een activiteit wordt als doeltreffend omschreven indien deze een aantoonbare bijdrage levert aan de verwezenlijking van de beoogde doelstellingen.

Doelmatigheid

Doelmatigheid of efficiëntie verwijst naar de mate waarin de behaalde directe resultaten van een activiteit (de *output*) opwegen tegen de kosten van de gekozen middelen (de *input*) en de manier waarop deze zijn ingezet. Het begrip geeft dus een verhouding weer (kosten/baten) en verwijst naar een resultaatniveau dat geverifieerd kan worden.

Relevantie

Relevantie betreft de mate waarin de effecten van uitgevoerde activiteiten bijdragen aan de realisatie van het uiteindelijke doel. Een activiteit was relevant naar de mate waarin de effecten zijn gegenereerd die het uiteindelijke ontwikkelingsdoel dichterbij hebben gebracht. Soms refereert relevantie ook aan de mate waarin de doelstellingen van een activiteit consistent zijn met de behoeften van de beoogde doelgroep of het land in kwestie.

Duurzaamheid

Duurzaamheid heeft betrekking op de mate waarin het gerealiseerde effect van een activiteit blijvend is. Dit begrip is daarmee een aspect van doeltreffendheid. Het kent verschillende dimensies, zoals sociaal-culturele-, institutionele-, politieke-, ecologische- en financieel-economische duurzaamheid.

Coherentie

Coherentie verwijst naar de mate waarin de doelen en resultaten van het beleid niet worden aangetast door andere vormen van beleid of de mate waarin de resultaten van verschillende beleidsinzetten elkaar versterken in het bereiken van de beoogde doelstellingen. Dit omvat zowel consistente beleidsmaatregelen die tegenstrijdigheden vermijden tussen verschillende beleidsterreinen, als de beleidssamenhang.

Uitgebracht door:

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB)
Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag

www.rijksoverheid.nl/bz-evaluaties

www.iob-evaluatie.nl

www.twitter.com/IOBevaluatie

www.oecd.org/derec

Fotografie: iStock

Opmaak: Optima Forma bv i.o.v. Xerox/OBT | Den Haag

© Ministerie van Buitenlandse Zaken | mei 2019

